

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Абдурахимов Бахтиёр Абдурахимович дар мавзуи «Таъсирпазирии мутақобилаи адабиёти навини тоҷик ва матбуот дар оғози асри XX» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисосҳои 10.01.01 – Адабиёти тоҷик; равобити адабӣ ва 10.01.10 – Рӯзноманигорӣ

Автореферат, ки ба баррасии таъсирпазирии мутақобилаи адабиёти навини тоҷик ва матбуот дар оғози асри бист ихтисос ёфтааст, дар фазои илмӣ адабиётшиносӣ ва рӯзноманигорӣ дорои аҳаммияти махсус мебошад ва мавзӯ на танҳо аз лиҳози таърихиву фарҳангӣ, балки аз дидгоҳи назариявӣ методологӣ низ қобили таваҷҷуҳ аст, зеро баррасии мутақобилаи ду соҳа: адабиёт ва матбуот имконият медиҳад, то равобити бисёрҷабҳае, ки миёни зехн, ҷомеа, забон ва наовариҳои фарҳангӣ шакл мегирад, бо дақиқӣ муайян гардад.

Тавассути пажӯҳиши мушаххас муҳаккиқ бо тақия бар манобеи таърихӣ ва осори марбут ба оғози садаи бистум, тавонистааст, ки сахнаи муҳими ташаккули шуури ҷамъиятӣ ва бедории миллӣ дар миёни тоҷиконро ба воситаи арзёбии нақши ҳамзамонаи матбуот ва адабиёт бозсозӣ намояд, зеро нашрияҳои нахустини тоҷикӣ на танҳо минбари интишори иттилооти сиёсӣ ва иҷтимоӣ будаанд, балки ба сифати арсаи таҷрибаҳои бадеӣ ва шаклгирии жанрҳои тоза низ амал кардаанд.

Аз ин рӯ, арзёбии чунин падида дар шакли як диссертатсияи мукамал, ки бо пажӯҳиши мукамали назариявӣ ва бардоштҳои муқоисавӣ анҷом гирифтааст, дар доираи илми филология ва журналистика мавқеи хос пайдо мекунад. Муҳаккиқ бо истифода аз таҳлили хронологӣ, муқоисавӣ ва услубшиносӣ бар асоси мисолҳои мушаххас исбот менамояд, ки чӣ гуна адабиёт ба матбуот таъсир мерасонад ва баръакс матбуотро чӣ гуна ба адабиёт имкони таҷдид ва таҷрибаи тоза фароҳам меоварад.

Дар зинаи муқаддимавии рисола бо вусъат ва ба расмият дар бораи аҳаммияти мавзӯ сухан меравад, ки ҳадаф аз он на танҳо тавҷеҳи зарурати пажӯҳиши як бахши таърихӣ адабиёт ва матбуот аст, балки ҳамчунин баёнгари он аст, ки робитаи байни ин ду соҳа, дар ҳуди он давра ва дар заминаи баъдӣ чун василаи таҳкими ҳувияти миллӣ ва тавсеаи шуури ҷамъиятӣ ифшогар будааст.

Ҳамчунин, пажӯҳиш бо тавҷеҳи он, ки чӣ гуна асарҳои бадеӣ дар саҳифаҳои аввалин рӯзномаҳои тоҷикӣ ҷой гирифтаанд ва чӣ гуна нашрияҳо ба воситаи интишори шеър, ҳикоя, мӯтоиба ва фелетон шароити рушду тавсеаи сабқҳои нави эҷодиро муҳайё кардаанд, ба хонанда ва муҳаккиқи

оянда имкон медихад, то бар мабной як заминаи мушаххас масъалаи ташаккули насру назми навини тоҷикро дар оғози садаи бист таҳлил кунад.

Арзиши муҳим ва асосии ин пажухиш дар он аст, ки довталаби дараҷаи илмӣ бо тақя бар намунаҳои мушаххаси рӯзномаҳои «Бухорои шариф», «Оина», «Шуълаи инқилоб», «Овози тоҷик» ва дигар нашрияҳо нишон медихад, ки чӣ гуна осори адабӣ ба як унсури ҷудонашавандаи матбуот табдил ёфтааст ва чӣ гуна ҳуди матбуот бо интишори онҳо ба таҳрикдиҳандаи бедории миллӣ ва шуури иҷтимоӣ мубаддал гардидааст.

Дар идомаи баррасӣ бояд таъкид намуд, ки муҳаккик бо як равиши назариявӣ ва низомманд тавонистааст, то ҳудуди қобили қабул нишон диҳад, ки таъсири мутақобилаи адабиёт ва матбуот на танҳо як падидаи эҳсосӣ ва иҷтимоӣ буд, балки дорои заминаҳои назариявӣ ва усулии устувор аст, зеро ҳам адабиёт ва ҳам матбуот дар оғози садаи бист ба сифати муассисаи маърифатӣ ва тарбиявӣ амал мекарданд ва бар ин мабно, ҳар яке ба дигаре тавонмандӣ ва шароит фароҳам меовард.

Тавре ки аз натиҷаҳои таҳлилҳои асосии мавзӯи ҷимояшаванда маълум мегардад, матбуот ба унвони омили ташаккули жанрҳои адабии адабиёт ба унвони омили шаклгирии жанрҳои журналистӣ баррасӣ шудааст ва ин ҳосили як нигоҳе аст, ки аз дидгоҳи методологияи илмӣ бунёди арзёбӣ мегардад, зеро то кунун чунин баррасии ҳамаҷониба дар илми тоҷик ҷой надорад.

Бо вучуди ин ҳама арзишҳои назариявӣ ва хидматҳои илмӣ, дар матн баъзе камбудӣ ва масъалаҳои ба пешниҳод низ дошта низ мушоҳида мешаванд, ки зикри баъзеи онҳоро барои камол ёфтани пажухиш зарур меодем:

1. Дар баъзе мавридҳо, таъкид бар бархе муаллифон ва сарчашмаҳо бештар аст ва дар натиҷа бархе ҷанбаҳои назариявӣ дар соя мемонанд, ҳол он ки диссертант метавонист бо тавозуни бештари манобъ масъалаҳо дақиқтар арзёбӣ намояд.

2. Дар қисмати «навгониҳо», ки бояд самарани тоза ва иловаи муҳаккик ба илмро нишон диҳад, фикр дар баъзе ҷумлаҳо мубҳаму норӯшан аст (монанди: «дар қори илмӣ хусусиятҳои жанрии очерк таҳлил шудааст»), аммо дар мисоли қадом муаллиф ва қадом мақола ин хулосабарорӣ сурат гирифтааст, нишон дода нашудааст.

Эродҳои мазкур, ки ҷузъӣ ҳастанд, бештар ба равиши таҳрирӣ ва тарзи баёни матн бармегарданд, арзиши илмӣ ва назариявии рисола қиста намешавад ва пажухиш дар умум қобили қабул ва шоистаи ҷимоя мебошад.

Ҳамин тавр, метавон гуфт, ки диссертатсияи макур дорои аҳамияти қалони назариявӣ амалӣ буда, таҳқиқоти муқаммалу муҳимро дар илми тоҷик ба таври низомманд баррасӣ менамояд ва ба талаботи бандҳои 32-35-

и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ гардидааст, ҷавобгӯ аст ва муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик; равобитаи адабӣ ва 10.01.10 – Рӯзноманигорӣ, сазовор мебошад.

Муқарриз:

доктори илмҳои филологӣ, дотсент,
директори генералии Муассисаи
давлатии “Мучтамаи ҷумҳуриявии
осорхонаҳои Кӯлоб”

 Асозода Ҳ. Р.

«18» сентябри соли 2025.

Суроға: Адрес: 735360, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Кӯлоб, маҳаллаи Р. Солеҳова № 5.
Тел.: (+992) 918633745 E-mail: hamadoni@mail.ru

Имзои Асозода Ҳотам Раҷабро
тасдиқ мекунам:

мудир бахши кадрҳои Муассисаи
давлатии “Мучтамаи ҷумҳуриявии
осорхонаҳои Кӯлоб”

Раҳмонова Р.

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Кӯлоб, хиёбони Сомонӣ, 10.
Телефон: (+992)985181825;; факс: (8 33 22)226-99.

«18» сентябри соли 2025.